

פרשת בהעלותך

וכי תבא מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאויביכם (ט, י)

הנה מבואר דבשעת מלחמה מצות עשה לתקוע בחצוצרות. וז"ל הרמב"ם בספר המצוות (עשין נט): וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך כשנזעק לפני ה' יתעלה וכו'. עכ"ל. וכ"כ בהלכות תענית (פרק א): מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו (כלומר זעקה בפה בתפלה, והרעה בחצוצרות), ודבר זה מדרכי התשובה וכו' שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן. עכ"ל. הרי דגם בזמן הזה יש מצות עשה להתפלל על הצרה (שזו נקרא זעקה) ולתקוע בחצוצרות, ויש שיטה שאפשר בגבולין בחצוצרות או בשופר. הובא במגיד משנה (שם). אכן ברמב"ם מוכח דחצוצרות דוקא.

ובכן, כאן שאל המגן אברהם (סימן תקעו): ואני תמה, למה אין אנו נוהגין "לתקוע" בעת צרה, ואע"פ שאין תענית צבור בבבל (כמ"ש בתענית יא.), מ"מ הלא מדאורייתא מצוה לתקוע בלא תענית. עכ"ל.

ויש תירצו באופנים שונים. הרב נתיב חיים (שם) כתב דמצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ דהרי כתוב "בארצכם". עכ"ד. ואכן, עדיין אינו מיישב מה שגם בארץ ישראל לא נהגו כן. וגם ראיתי בספר נפש חיה להגר"ר מרגליות (שם) שהעיר דמצאנו ש"בארצכם" לאו לאפוקי חוצה לארץ כהיא דשבת (דף קי:): ובתוספות שם אהיה דכתיב בסירוס 'ובארצכם לא תעשו' (ויקרא כב). וגם בזוהר (פ' נח דס"ב). מצינו: ותשחת הארץ וגו' ארעא במה, אלא עיקרא דארעא בני נשא אינון. עכ"ד. כלומר ד'בארצכם דכתיב בענין חצוצרות נמי לאו לאפוקי חוצה לארץ. אפס, כי בתורת כהנים (ויקרא כב, כד) גבי סירוס 'ובארצכם לא תעשו' איתא: "אין לי אלא בארצכם, בחוץ לארץ מנין, ת"ל 'לא תעשו'". הרי דבארצכם דוקא הוא (אלמלא ריבוייא ד'לא תעשו'). ועכ"פ ברמב"ם לא חילק בין בארץ לחו"ל. אולם מספר החינוך (מצוה שפד) נראה דבין תקיעת חצוצרות במקדש על הקרבן ובין בשעת הצרות, אינו נוהג כהיום, רק "בזמן הבית", ואע"פ שבדרך כלל החינוך הולך בשיטת הרמב"ם, כנראה שכאן אינו כן. וזה מסייע לדברי הרב ערוך השלחן (סימן תקעו אות ד) שתירץ דדוקא בזמן הקרבנות נוהג להריע בחצוצרות. ע"ש. אולם כבר הערנו שאינו כדעת הרמב"ם.

והגאון מהרש"ם בדעת תורה (שם) הביא דברי הר"ן (בראש השנה) דהמצוה רק בזמן מלחמה לאסוף את העם. וזהו ג"כ דלא כהרמב"ם.

וב"מצות השם" הנדפס בחוק לישראל (ס"פ בהעלותך) כתוב בהערה (שם) בשם רבנו יונה דהמצוה בשעת צרה רק כשהוא צרת "כל בני ישראל". ע"ש ברבנו יונה ברכות (פ"ב ד"ח. בספר). אולם ג"ז דלא כמשמעות הרמב"ם שכתב על כל צרה שלא תבא "על הציבור", עכ"פ הרי לנו חילוקים: אי דוקא בארץ. או דוקא בזמן שהיו הקרבנות. או דוקא בזמן מלחמה. או דוקא לכל ישראל. וע"ע תירוץ בערוך השלחן (שם אות ג וצ"ע).

ואפשר אולי עוד לומר דכיון שצריכין חצוצרות כסף כמ"ש בתורה, קשה היה על הציבור. אך לא נראה, דהרי אין ציבור עני. ואולי אפשר עוד לומר דכיון דצריך חצוצרות, א"כ אין לנו מידותיהם, לכן לא נהגו. ומה שלא עושים מיהא ב"שופר" י"ל דיתכן דלדעת הרמב"ם שצריך חצוצרות דוקא א"כ אסור בשופר.

ומ"מ כמה פעמים אנחנו רואים שעושים תפילות נהגו לתקוע בשופרות. וכך היה נוהג הצדיק רבי מנחם מנשה זצ"ל בעל אהבת חיים, וכך התלוה עמהם מור אבי רבי בן ציון רז שליט"א, וגם היו נוטלין בידיהם

פרשת בהעלותך

לולבים ויוצאים לרחובות קריה, זעקו בקול שועה לאל רחמן ברוך פודה ומציל.

מקור: הרב אלעזר רז שליט"א